

13.6.2018

**Hannukaisen kaivoshankkeen osayleiskaava
Ylläksen osayleiskaavan ja Tornionjoen-Muonionjoen osayleiskaavan osittainen muutos
Rautuvaaran teollisuusalueen asemakaava**

**Kaavoittajan vastine Ruotsin viranomaisten lausuntoihin 2. osayleis-
kaavaehdotuksista**

Suomen ympäristöministeriö informoi Ruotsia 4.4.2018 uudesta ehdotusvaiheen aineistosta koskien Rautuvaaran teollisuusalueen asemakaavaa ja Hannukaisen kaivosalueen osayleiskaavaa ja pyysi Ruotsin valtion lausuntoa.

Neuvottelumenettely

Naturvårdsverket lähetti saadun aineiston lausuntokierrokselle niille tahoille, jotka ovat jättäneet näkökohtia aikaisemmasta Rautuvaaran asemakaavan ehdotuksesta ja Hannukaisen osayleiskaavan ehdotuksesta.

Naturvårdsverket on myös nettisivuillaan julkaissut aineiston, kyselyn sekä neuvottelumenettelyn vastaukset koskien Ruotsin aikaisempia vastauksia. Lausuntojen vastausaika on ollut 17.4.–24.5.2018.

Lausunnot saatiin seuraavilta tahoilta:

- Trafikverket (Liikennevirasto)
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Yhteiskuntasuoja- ja valmiusvirasto)
- Havs- och vattenmyndigheten (Meri- ja vesistöviranomainen)
- Sametinget (Saamelaiskäräjät)
- Länsstyrelsen i Norrbottens län (Norrbottenin lääninhallitus),
- Finsk-svenska gränsälvskommissionen (FSGK) (Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio)
- Övertorneå kommun (Ylitornion kunta)

Seuraavassa on Naturvårdsverketin laatima yhteenveto edellä lueteltujen viranomaisten näkemyksistä sekä kaavoittajan vastine niihin. Lausuntojen yhteenveto sekä alkuperäisenä ruotsinkielisenä että suomenkielille käännettynä on liitteenä (Liite 1).

1. Trafikverket (Liikennevirasto)

Lausunto:

Ei lausuttavaa kaavaa vastaan.

Kaavoittajan vastine:

Lausunto merkitään tiedoksi.

2. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap MSB (Yhteiskuntasuoja- ja valmiusviranomainen)

Lausunto:

Ei lisättävää aikaisempaan lausuntoon.

Kaavoittajan vastine:

Lausunto merkitään tiedoksi.

3. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) (Meri- ja vesistöviranomainen)

Lausunto:

Ei anna lausuntoa.

Kaavoittajan vastine:

Lausunto merkitään tiedoksi.

4. Sametinget (Saamelaiskäräjät)

Lausunto:

Pitää edelleen kiinni vuosina 2011 ja 2013 esittämistään näkemyksistä eikä heillä ole muuta lausuttavaa.

Kaavoittajan vastine:

Saamelaiskäräjiltä on saatu lausunto kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta v. 2011, jolloin myös Muonion kunta oli mukana kaavoitettavassa alueessa ja näin ollen kaavan ja kaivoshankkeen vaikutukset arvioitiin ulottuvan laajemmalle.

Vuonna 2013 Hannukaisen kaivoshankkeen YVA-selostuksesta antamassaan lausunnossa Saamelaiskäräjät ovat todenneet, ettei Ruotsin saamelaiskulttuurille synny suoranaisia vaikutuksia, koska YVA:n vaihtoehto 3 on hylätty. Lausunnossaan he toteavat kuitenkin, että on tärkeää, että kupari-kulta-rikasteen kuljetuksista Ruotsiin sulattamoon on ilmoitettava niille saamelaiskylille, joita kuljetukset koskevat.

Kaavaluonnos pohjautuu YVA:n vaihtoehtoon 4, joten aiemmat (v. 2011, 2013) lausunnot eivät aiheuta muutos- tai täydennystarpeita nähtävillä olleeseen kaavaluonnokseen.

5. Länsstyrelsen i Norrbottens län (Norrbottenin lääninhallitus)

Lausunto:

Norrbottenin lääninhallitus esittää mm. mielipiteitä koskien tulevaisuuden kasvavia sademääriä ja kaivostoiminnan vaikutusta Natura 2000 -alueisiin. Lääninhallitus katsoo lisäksi, että suunniteltu toiminta aiheuttaa huomattavia vaikutuksia ja vaikuttaa heikentävästi ympäristön tilaan ja kalojen lisääntymisen edellytyksiin niissä vesistöissä, joihin päästöt ja fyysiset muutokset lähinnä kohdistuvat.

Lääninhallitus mainitsee, että on tärkeää jatkossakin osallistua YVA-selostusta koskeviin yhteisneuvotteluihin arvioitaessa ympäristölupia, ja tarvitaan aineistoa, joka tuo ilmi Muonionjokeen kohdistuvan kokonaiskuormituksen, jotta voidaan arvioida toiminnan vaikutusta siihen, noudatetaanko ympäristön laatunormeja vai ei.

Lääninhallitus mainitsee myös Meri- ja vesiviranomaisen ehdottamat tarkistetut ohjeet koskien pintaveden ympäristön laatunormien luokittelua.

Kaavoittajan vastine:

Osayleiskaavassa varataan kaivospiirin perustana olevan suunnitelman mukaan riittävät alueet sekä kaivostoiminnalle, vesien varastoinnille ja käsittelylle sekä puhdistettujen ja käsiteltyjen vesien johtamiselle. Varastoaltaiden tilavuutta ei voida osayleiskaavassa määrätä. Tilavuuteen vaikuttaa paitsi siihen varatun alueen pinta-ala, myös patojen korkeus. Osayleiskaavan EK alueella on mahdollista myös tarvittaessa laajentaa varastoaltaita. Lisäksi varataan alueet myös Ylläksen jätevedenpuhdistamon toiminnalle.

Ympäristölupahakemuksessa on altaiden mitoituksessa otettu huomioon poikkeusolosuhteet seuraavasti: Hydrologisesti poikkeuksellisina vuosina on tarkasteltu kerran 100 vuodessa toistuvat poikkeavat vuodet, kuiva ja märkä vuosi. Lisäksi määrän vuoden osalta on tarkasteltu tilanne, jossa vuosi on hydrologisilta olosuhteiltaan keskimääräinen lukuun ottamatta toukokuuta, jolloin tapahtuisi kerran 100 vuodessa toistuva valuntatilanne.

Vesienkäsittely on suunniteltu niin, että kaivosvesiä ei johdeta lähistön vesistöihin, jotka kaikki on Naturaohjelmalla suojeltu.

Ympäristö- ja vesiluvassa tullaan määräämään haitta-aineiden määrät ja pitoisuudet, joita Muonionjokeen saa johtaa. Lisätään poikkeusolosuhteiden määritelmät osayleiskaava-selostukseen. Veden laatua seurataan ympäristöluvan ehtojen mukaisesti.

Ruotsin valtiota kuullaan ympäristölupahakemuksen käsittelyn yhteydessä.

YVAssa ja ympäristölupahakemuksessa on arvioitu kokonaisvaikutusta Muonionjokeen. Ruotsin alueelta tulevien päästöjen osalta on arvioinnin lähtökohtana nykytilanne ja Kainisvaaran kaivoksen lupien mukainen kuormitus.

6. Finsk-svenska gränsälvskommisionen (FSGK) (Suomalais-ruotsalainen rajajokikommisio)

Lausunto:

Suomalais-ruotsalainen rajajokikommisio huomauttaa, että yhteysviranomaisen lausunnossaan vaatimat täydennykset aikaisempaan YVA:an eivät ole tiedossa, koska suunnittelu on vielä kesken, jolloin kaavaehdotuksessa mainittuja maankäyttöratkaisuja ei voida arvioida yhdessä ympäristö- ja vesilupahakemuksen päivitetyn sisällön kanssa.

FSGK painottaa lisäksi, että kaivostoiminnan vedenkäsittelyä ja johtamisratkaisuja koskevat kysymykset on ratkaistava riittävän laajoilla maanvarauksilla kaavassa.

Hannukaisen asemakaavassa lukee, että asemakaava ei erityisesti vaikuta pinta- ja pohjaveteen, vaikka todetaan, että Hannukaisen kaivos aiheuttaa pohjavesitason huomattavan alenemisen kaivostoiminnan aikana.

FSGK korostaa lähteiden merkitystä sekä purojen ja sivu-uomien hyvää tilaa.

FSGK korostaa veden hyvän tilan ylläpitämisen merkitystä, ja tämä on otettava tarkasti huomioon suunniteltaessa ehdotettuja ratkaisuja sijoitteluun, varastointiin ja mitoitukseen sekä prosessin suunnitteluun jo ennen kuin kaavat hyväksytään. On syytä arvioida, pystyvätkö ehdotetut ratkaisut turvaamaan veden laadun, sekä kaivostuotteiden, sivukiven ja kemikaalien laadukkaan käsittelyn ja tarkkailun kaikissa olosuhteissa kaivostoiminnan koko elinkaaren aikana.

Kommisio toteaa, että vesivaikutusten sekä osayleis- ja asemakaavojen muiden ympäristövaikutusten käsittely, sisältäen rajan ylittävät vaikutukset ja yhteisvaikutukset yhdessä Ruotsin puolelle suunnitellun Kaunisvaaran kaivoksen toiminnan kanssa, riippuu hajanaisista ja osaksi jo vanhentuneista tiedoista. Tämä johtuu kaivoshankkeiden eri lupaprosessien välisistä ajallisista eroista sekä lupahakemuksen täydennyksistä, jotka ovat tulossa mutta siksi eivät vielä tiedossa. Jos vesien tilan käsittely ei ole vielä tiedossa/tarkkailtu, käsittely- ja varastointialtaiden sijoittelua ei voida suunnitteluprosessissa vielä vahvistaa.

Kaavoittajan vastine:

Vaikutukset vesistöihin

Osayleiskaavassa varataan kaivospiirin perustana olevan suunnitelman mukaan riittävät alueet sekä kaivostoiminnalle, vesien varastoinnille ja käsittelylle sekä puhdistettujen ja käsiteltyjen vesien johtamiselle. Varastoaltiltaiden tilavuutta ei voida osayleiskaavassa määrätä. Tilavuuteen vaikuttaa paitsi siihen varatun alueen pinta-ala, myös patojen korkeus. Osayleiskaavan EK alueella on mahdollista myös tarvittaessa laajentaa varastoaltiltaita. Lisäksi varataan alueet myös Ylläksen jäteveden puhdistamon toiminnalle.

Ympäristölupahakemuksessa on altiltaiden mitoituksessa otettu huomioon poikkeusolosuhteet seuraavasti: Hydrologisesti poikkeuksellisina vuosina on tarkasteltu kerran 100 vuodessa toistuvat poikkeavat vuodet, kuiva ja märkä vuosi. Lisäksi märän vuoden osalta on

tarkasteltu tilanne, jossa vuosi on hydrologisilta olosuhteiltaan keskimääräinen lukuun ottamatta toukokuuta, jolloin tapahtuisi kerran 100 vuodessa toistuva valuntatilanne.

Ympäristö- ja vesiluvassa määrätään haitta-aineiden määrät ja pitoisuudet, joita Muonionjokeen saa johtaa. Lisätään poikkeusolosuhteiden määritelmät osayleiskaavaselostukseen. Veden laatua seurataan ympäristöluvan ehtojen mukaisesti.

Osayleiskaavalla ei voida antaa määräyksiä vesistöön päästettävistä haitta-aineista. Osayleiskaavalla varataan alueet YVAN tuloksena valitun parhaan vaihtoehdon mukaiselle vesienkäsittelyjärjestelmälle.

Yhteisvaikutukset Muonionjokeen

Kaunisvaaran ympäristölupa on Suomalais-Ruotsalaisen Rajajokikomission myöntämä vuodelta 2010. Viranomaislausunnon mukaan nykyinen Rajajokikomission myöntämä ympäristölupa on edelleen voimassa sellaiselle toiminnalle, mitä hakemuksessa on esitetty. Viranomaislausunnon mukaan Northland Resourcen (NR) toiminta ei ole vastannut lupahakemuksessa esitettyä toimintaa. Vesistövaikutuksiin mahdollisesti vaikuttavia puutteita NR:n toiminnassa on ollut mm. liian pieni ja väärin rakennettu selkeytysallas sekä virheellisesti rakennetut rikastushiekka-altaan padot ja ympärystie. Lisäksi osa rikastushiekka- ja selkeytysaltaista on rakennettu kaivosalueen ulkopuolelle, mikä on luvanvastaista. Länsstyrelsen toteaa lausunnossaan, että uusi toimija on ilmoittanut ”suunnittelevansa sellaista toimintaa, joka vastaa NR:n toimintaa ennen konkurssia”. Lupa on kuitenkin voimassa sellaiselle toiminnalle, joka NR oli ympäristölupahakemuksessaan kuvannut. Toisin sanoen, Kaunisvaaran hankkeen uuden toimijan on hoidettava NR:n toiminnan puutteelliset/virheelliset asiat kuntoon ennen kuin toimintaa voidaan aloittaa uudelleen. Hannukaisen Mining on laskenut yhteisvaikutukset Muonionjokeen laajimmassa mahdollisessa skenaariossa, jossa Ruotsissa louhitaan sekä Sahavaaran että Tapulin esiintymiä, Hannukaisen kaivos elää vuotta 18 ja Muonionjoki on alivirtaamatilanteessa. Kaunisvaaran vedenlaatu- ja määrätiedot perustuvat tuotantovaiheen loppuvaiheelle laadittuun malliin, jossa on huomioituna Tapulin ja Sahavaaran toiminnat, ml. louhokset, sivukivialueet, rikastushiekka-allas, sekä aputoiminnot. Koska Kaunisvaaran toiminnassa on ollut puutteita mitkä ovat saattaneet vaikuttaa vedenlaatuun heikentävästi, ovat vedenlaatulaskelmat siltä osin konservatiivisia. Mikäli uusi toimija jatkaa toimintaansa Kaunisvaarassa, on heidän noudatettava omia lupiaan.

Suomen ympäristölupaviranomainen, AVI, tulee määrittelemään osayleiskaavan toteuttamisen aiheuttaman kuormituksen rajat molemmille osayleiskaavassa oleville hankkeille. Ylläksen jätevedenpuhdistamon äskettäin myönnetty ympäristölupa osoittaa, että vaatimukset tulevat olemaan tiukemmat kuin aikaisemmin. Ruotsin viranomaiset määrittelevät ne ehdot, joilla Kaunisvaaran kaivos voi käynnistyä.

Vaikutukset pohjaveteen

Avolouhoksen rakentaminen vaikuttaa alueen pohjaveteen alentavasti. Avolouhoksen vaikutuspiirissä oleva maaperässä oleva vesi, valuu kaivokseen. Kaivoksesta vesi pumpataan vesien käsittelyjärjestelmään.

Kaivos vaikuttaa Kuervaaran pohjavesialueeseen, joka on lähellä maantietä. Kuervaaran takana oleviin alueisiin kaivoksella ei ole vaikutusta.

Hannukaisen kaivosalueen asemakaava-alueelle sijoittuvilla toiminnoilla ei ole pohjaveden erityisiä vaikutuksia. Merkittävät vaikutukset muodostuvat asemakaava-alueen vieressä olevasta avolouhoksesta.

Vaikutukset lähteisiin

Osayleiskaavan yleismääräyksessä määrätään "Luonnontilaisen lähteen luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto lupaviranomaisena voi yksittäistapauksessa hakemuksesta myöntää poikkeuksen kiellosta, jos momentissa mainittujen vesiluontotyyppien suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu."

Kaivospiirin sekä Hannukaisen louhosten pohjaveden alenema-alueelle sijoittuu kymmeniä lähteitä, joista ainakin suurin osa on luonnontilaisia. Näillä alueilla lähteiden luonnontila muuttuu joko rakentamisen tai pohjaveden alenemisesta johtuvan kuivumisen vuoksi. Hankkeen vaikutukset luonnontilaisiin lähteisiin arvioidaan siten merkittäviksi. Hankkeen vaikutukset vesilain perusteella suojeltaviin lähteisiin on arvioitu kohtalaisiksi. Luonnontilaiset lähteet eivät palaudu kaivosalueella ennen kaivostoimintaa vallinneeseen tilaansa kaivoksen sulkemisen jälkeen.

Kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointi ja ympäristölupaa varten laaditut selvitykset osoittavat, että kaava voidaan toteuttaa niin, että haitalliset vaikutukset eivät ole kohuttomia eivätkä aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia Naturalla suojeltuihin luontoarvoihin.

7. Övertorneån kunta

Lausunto:

Övertorneån kunta huomauttaa, että vaikutusta Muonionjokeen syntyisi suunnitelmien mukaan prosessijäteveden päästöjen kautta, tai taimenten käyttämän puron kautta, joka on Muonionjoen sivu-uoma. Kunta arvioi, että ekosysteemipalveluihin, ennen kaikkea taimenen esiintymiseen, voi aiheutua vahinkoa.

Kunnan mukaan tarvitaan kokonaisnäkemystä ja pitkäjänteistä kestävästä kehitystä. Korostetaan vaaraa, että yllättäviä päästöjä voi syntyä, jos jätevedettä kaivostoiminnasta ja patojen rikkoutumisesta vuotaa yli. Suojattu luonto kansalaisjoen ja Natura-kohteen muodossa (Tornionjoen-Kalixinjoen vesistö) eivät sovi yhteen sen kanssa, että pitkä rivi avo-louhoksia joen varrella päästää prosessin jätevedettä suojattuun jokeen.

Kaavoittajan vastine:

Osayleiskaava antaa mahdollisuuden siihen, että Ylläksen jätevedenpuhdistamon ja vanhojen kaivosten rikastehiekka-alueiden vesiä ei enää johdeta Niesajoen kautta Muonionjokeen vaan ne yhdessä uuden kaivoksen käsiteltyjen vesien kanssa johdetaan putkillla Muonionjokeen.

YVAn arvion mukaan hankkeen vaikutus Muonionjokeen on merkittävä noin 500 m etäisyydellä purkuputken päästä. Sen jälkeen se pienenee nopeasti. Ympäristöluvan yhteydessä on suunniteltu, että purkuputken lisätään sekoittaja joka pienentää merkittävän vaikutuksen aluetta.